

HINDUISM

Hinduism (även *Sanatana Dharma* eller *Vaidika-Dharma*, sanatana dharma betyder evig plikt eller evig religion) är en av de äldsta kvarlevande religionerna. Hinduismen har många och stora riktningar, som lika gärna kan betraktas som olika religioner. Hinduismen har 900 miljoner anhängare, de flesta i Indien. Tidigare var den dominerande även i Sydostasien, där hinduerna nu utgör en minoritet. Hinduer finns även genom utflyttning i Indonesien, i Afrika (framför allt i södra Afrika), på olika karibiska, melanesiska, mikronesiska och polynesiska öar, i Nord- och Sydamerika, samt i Europa. Då främst i Storbritannien.

Grundläggande drag

Hinduismen är inte centralt organiserad och det finns ingen enhetlig definition av vad som är hinduism. En möjlig definition är att den omfattar de människor i Sydastien som inte tillhör buddhism, islam, jainism, sikhism, kristendom, zoroastrism eller bahá'í. Hinduismen är en fusion av religion, livsstil, litteratur, konst och ekonomiska och sociala attityder. Den omfattar vilt skilda och ofta motsägelsefulla läror, vars äldsta heliga skrifter kallas Vedaskrifterna, som är nedtecknade på vediska, samt Upanishaderna och Bhagavad-Gita på sanskrit. Hinduismen har en ofantlig mängd av gudar. Till de viktigaste hör Brahma, Vishnu, Shiva, Kali och Durga. Ordet hinduism finns inte i Vedaskrifterna, då det var invaderande muslimer som gav dem namnet *sindhus*, det vill säga folket som bor vid Indus-floden.

Mångfald är ett nyckelord för vad som idag benämner hinduism. Hinduismens mångfald tar sitt uttryck i att människor tillber olika gudar, fäster sig vid olika lärosystem och texter, följer olika religiösa lärare och besöker olika tempel. Detta förklaras med att människan är en tänkande och social varelse med olika läggning. Knut A. Jacobsen beskriver den som en pluralistisk religiös tradition. Han menar att denna mångfald främst har fyra orsaker:

- Det är en religion som inte har någon specifik religionsstiftare.
- Det är en religion utan någon övergripande kyrkoorganisation.
- Religionens geografiska område kännetecknas av kulturell, språklig och etnisk pluralism.
- Religionen har kunnat ta till sig en rad religiösa traditioner genom att erkänna att människor är olika och därför behöver olika vägar till frälsning.

Den hinduiska världsbilden utgår från en evig och oföränderlig absolut gudomlig verklighet – Brahman. Människans atman (som på sanskrit bokstavligen betyder "*andedräkt*", men som kan översättas som "*liv*" eller "*själ*") är en liten del av brahman. Karma är ett ord som kan sägas betyda "*handling*" eller "*gärning*", och summan av människans samtliga handlingar under ett liv bestämmer hennes nästa reinkarnation. Hinduerna tror att själen efter döden kommer tillbaka till en ny kropp (själavandring) och har individen till största delen samlat på sig god karma så blir nästa liv bättre. Hinduerna ser liksom till exempel buddhisterna (som tror på återfödelse, men *inte* av atman) dessa ständiga återfödelser som något ont och målet är att bryta detta kretslopp.

Befrielsen från återfödelse kretslopp kallar hinduerna för moksha, vilket samtidigt innebär enhet mellan atman och brahman.

Definitioner

Termen "hinduism" är en västerländsk konstruktion. Ordet kommer från persiskan och är en form av sanskrit "sindhu" som står för Indusfloden. Ordet "Hindu" användes för att beteckna ett geografiskt område och folket som bodde där. Därför kan vi även finna benämningen "Hindu Christians" och "Hindu Muslims" i europeiska texter från 1700-talet. Beteckningen förändrades i början av 1800-talet till att beteckna den religion och de människor som i Indien inte var muslimer eller kristna. Användningen av hinduism och hindu som religiösa begrepp har sitt ursprung i en västerländsk akademisk "orientalism" som sysslade med översättningar till västerländska språk från främst sanskrit. Dessa texter bidrog till att kärnan i religionen söktes i texter. Hinduism definierades som en religion också utifrån en kristen protestantisk mall vad en religion bör vara för något. Detta resulterade i att den populära, muntliga traditionen blev ignorerad eller beskriven som en nutida degenererad form av det innehåll som fanns i religionens ursprungliga kärna.

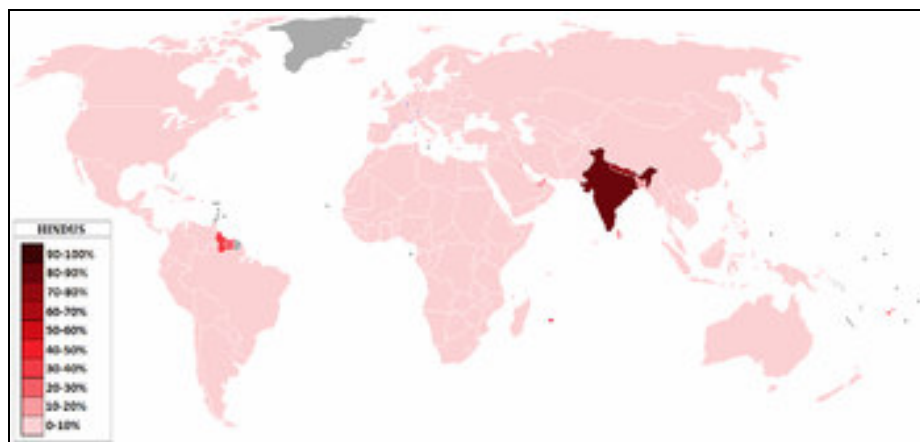
I en dom i Indiens högsta domstol 1966 definierades hinduism på följande sätt:

1. Accepterande av Vedaskrifterna som högsta religiösa och filosofiska auktoritet.
2. Tolerans för andra trosriktningar med hänsyn till att sanningen är mångfacetterad.
3. Accepterande av ett cykliskt världsförlopp med återfödelse.
4. Erkännande av att frälsning kan nås på många sätt.
5. Ett erkännande av att en hindu kan tillbe många gudar, eller ingen gud alls.
6. I motsats till andra religioner och trosriktningar är inte hinduismen fast förbunden med någon särskild filosofisk åskådning.

Andra har försökt definiera hinduismen utifrån det som anses vara gemensamt för alla hinduer:

- respekt för *den heliga kon*
- tron på karma
- tron på återfödelse
- delaktighet i kastväsendet

Hinduismens utbredning

Nation	Antal hinduer	I % av befolkningen	Nation	Procent hinduer	Antal hinduer
Indien	751 000 000	79,0 procent	Indien	89,0 procent	751 000 000
Nepal	17 380 000	89,0 procent	Nepal	79,0 procent	19 000 000
Bangladesh	12 230 000	11,0 procent	Mauritius	52,0 procent	600 000
Indonesien	4 000 000	2,5 procent	Guyana	40,0 procent	300 000
Sri Lanka	2 800 000	15,0 procent	Fiji	38,0 procent	300 000
Pakistan	2 120 000	1,5 procent	Surinam	30,0 procent	116 000

Hinduismen utövas i framför allt Indien, Nepal och bland tamilerna på Sri Lanka, där den är den största religionen. Enligt vissa källor är 83% av Indiens invånare hinduer (muslimerna utgör 11% och bland de övriga är 6% kristna, sikher eller buddhister). Hinduismen är världens tredje största religion (efter kristendomen och islam) med sina 762 miljoner troende (13% av världens befolkning). Bland övriga länder kan man nämna USA och Kanada där det finns 1,1 miljoner respektive 157 000 hinduer. I Sverige bor det omkring 6 000 hinduer och det finns hinduiska tempel i Mariestad, Jönköping, Stockholm, Borås och Trollhättan. Hinduismen är den äldsta organiserade religionen och den som är mest tolerant mot folk med andra trosbekännelser samt mot hinduer med trosavvikelser inom den egna religionen.

Gudar och religiösa riktningar

Den vediska religionen i Indien under det andra årtusendet före vår tideräkning början var nära släkt med forniransk religion, och frambringade hymner som samlades i de fyra Samhita-vedaskrifterna. Dessa hymner försågs under 900-600-talen fvt med offertekniska och mytologiska kommentarer, Brahmanas, och privatritualer med filosofiska inslag, aranyakas. Till skillnad från senare elithinduism var den vediska religionen polyteistisk. Medan reinkarnationstanken saknades i vedisk religion, förekom föreställningen om dödsriken.

En ytterligare kommentargenre, Upanishaderna, började växa fram på 600-talet fvt, förespråkade monoteism och själavandringstanken, och stimulerade förekomsten av asketiska rörelser, *sramanas*, som dock kan vara något århundrade äldre. De heterogena sramana-rörelserna förespråkade egendomslöshet och meditation, och kritiserade de vediska djuroffren. Ur dessa rörelser utvecklades både buddhismen, jainismen, den numera utdöda *ajivika*-rörelsen, och hinduismens yoga-darshana. Den sistnämnda ville, till skillnad från de tre förstnämnda, hålla fast vid vedas hymner och tre kommentargenrer, och fick ett klassiskt uttryck i Patanjalis Yoga sutra. Hinduismens övriga fem darshana-sutror från vår tideräkning början är

- *Mimamsa sutra* (som vidareutvecklar den filosofiska reflektionen kring offerhandlingarna, betraktar gudomarna som dödliga men Veda som evig)
- *Samkhya karika* (som behandlar naturfilosofi)
- *Nyaya sutra* (som behandlar logik)
- *Vaishesika sutra* (som behandlar empiri)
- *Brahma sutra* (som vidareutvecklar Upanishadernas monoteism)

Under årtusendet före vår tideräkning början framväxte sexton samlingar med rituella och moraliska föreskrifter och lagar, smriti. Efter 300 fvt och långt in på medeltiden skrevs kommentarer till dessa, som försökte anpassa de äldre lagsamlingarna till ett mindre enhetligt samhälle som nu rymde bl.a. buddhister, greker och parser. Under perioden 800 fvt-200 vt växte ett antal episka berättelser, itihasa, fram.

Under det första årtusendet enligt vår tideräkning utvecklades flera sorters vedanta-filosofi på grundval av Upanishaderna och Brahma Sutra, samt ett stort antal *bhakti*-riktningar, var och en hängiven en särskild gudom. Vishnu och Shiva (som i den vediska religionen sågs som gudomar av mindre betydelse i skuggan av Varuna, Brahma och Indra) växte avsevärt i betydelse, medan många äldre gudomars betydelse minskade. Denna historiska utveckling gjorde med tiden fyra läroriktningar, *sampradayas*, dominerande, vilket är fallet idag:

- Vishnuism (som inkluderar grenar som är hängivna någon avatar av Vishnu)
- Shivaism
- Shaktism
- *Smartism*, som är renodlad advaita-vedanta

De flesta hinduer, runt 80 procent, är vaishnaviter (*vaishnavas*), det vill säga dyrkare av den ende guden Vishnu. Den teologiska grunden för vishnuismen bygger på Vedanta. Somliga vaishnavas betraktar Brahma och Shiva som två av de sätt Vishnu tar gestalt. Andra vaishnavas betraktar Shiva som en halvgudomlig asket. På grundval av Mahabharata dyrkar en rörelse med rötter i både vishnuvörndnad och shivavörndnad dem båda under den gemensamma formen Harihara.

Shaivas dyrkar den ende guden Shiva som är förgörelsens och återskaparens gud. Han är källan till både gott och ont.

Shaktas dyrkar den enda gudinnan Mahadevi.

Smartas utövar renodlad advaita-vedanta, och utövar en puja som behandlar Vishnu, Shiva, Mahadevi, Surya och Ganesha (i sydindien även Skanda-Murugan) som likvärdiga manifestationer av Brahman.

Kvinnan i hinduismen

Det kan tyckas att kvinnor är utestängda från det religiösa livet inom hinduismen, speciellt om man ser till religiösa texter. Manus lag beskriver till exempel kvinnors roll enbart i förhållande till männen. En kvinna kan vara en dotter, en maka och om mannen avlider; en änka. Kvinnor deltar dock mycket aktivt i det religiösa livet. Det är de som utför de dagliga riterna i hemmet. Det finns också specifika riter som kvinnor gör. Kvinnor har även fungerat som karismatiska religiösa ledare. Inom hinduismen intar gudinnor en framträdande plats. Gudinnan (Devi) är mycket dyrkad och näst efter Vishnu och Shiva är Devi den viktigaste gudomen. Anhängare till kulten av Devi, kallas Saktis. Men det är inte bara Saktis som dyrkar Devi. Både Vaisnavism och Saivism har inorporerat gudinnan i sin kult som Shivas eller Vishnus gemål och representerar hans livsenergi. Varje hinduisk gud behöver en gemål, en gudinna, som representerar hans livsenergi. Utan sin shakti (kvinnliga energi) skulle Shiva vara kraftlös och inte förmå någonting. Gudinnan (Devi) är en motsägelsefull gestalt i hinduismen. Å ena sidan är hon livets källa, den goda modern som ger liv. Å andra sidan är hon en fruktad ondskefull kraft som kräver offer av blod, alkohol för att hennes vrede skall stillas. Att hinduiska gudinnor är viktiga i indisk kultur har dock ingen direkt inverkan på indiska kvinnors liv. Under senare år har massmedia rapporterat om "hemgiftsmord", "änkebränningar" (sati) och mord på flickebarn. En accentuering av det gudomligas feminina sida innebär givetvis alltså inte automatiskt att kvinnor värderas högt och behandlas väl.

Symboler och seder

Tre hinduiska asketer gör mudra

Den färgade prick som hinduer, särskilt kvinnor, har i pannan kallas *tilaka*, *bottu*, *bindiya*, *bindi* eller *kumkum*. Pricken signalerar att personen ifråga är hindu. Pricken symboliserar också *det tredje ögat*, det öga som ser inåt, mot Gud. Idag (2008) är det mindre vanligt att män har denna prick. Ogifta kvinnor brukar bära en svart prick, medan gifta kvinnor har ett rött streck (*sindoor*) ristat vid hårbotten.

De fyra huvudkasterna är präster (*Brāhmaṇa*), krigare (*Kṣatriya*), bönder (*Vaiśya*) och tjänare (*Shūdra*).

Det finns även folk som inte har något kast. De kallas för kastlösa (Daliter).

Kultens hierarki i modern hinduism

Ishta Devata ("familjeguden") kan förekomma flera nivåer:

- Hushållets gudom, *griha devata*
  - Familjens (släktens) gudom, *kula devata*
    - Byns gudom, *grama devata*
      - Kosmisk gudom, *param ishvara*

Mat

Enligt hinduismen är det inte lämpligt att äta kött. Religionen förkunnar icke-våld (*ahimsa*) och respekt för allt levande, vilket gör att många är vegetarianer.

Kon är ett heligt djur för hinduer och därför äter man absolut inte nötkött. Det beror dels på att kon blivit en symbol för liv och rikedom och dels för att kons mjölk anses väldigt nyttig och ren (*sättvika*).

Mjölk ifrån en ko som blivit illa behandlad anses dock syndig att dricka. Många hinduer äter ägg, fisk och kött (utom nötkött).